

Oskar Kolberg – kustosz polskiego folkloru

material do nauki samodzielnej
Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Szczecińskiej „Krag”

Pracownia Tradycji Polskiej
Pałac Młodzieży – Pomorskie Centrum Edukacji w Szczecinie

Grupa „Krag Senior I”, 18.11.2020 r., 20:15-21:45
prowadzący: Artur Kotwas, Kapela Zespołu w składzie: Dariusz Skrobania,
Joanna Hajkiewicz, Paweł Sokołowski, Ewa Kuźmińska i Natalia Skrobania

Oskar Kolberg

Henryk Oskar Kolberg urodził się 22 lutego 1814 r. w Przysusze, w powiecie opoczyńskim. Był synem przybyłego do Polski z Prus w 1796 roku inżyniera kartografa, Juliusza Kolberga i urodzonej w Fordonie nad Wisłą (dziś część Bydgoszczy) Karoliny Mercoeur, pochodzącej z rodziny francuskiej.

Po kilkuletnim pobycie w Opoczyńskim Juliusz został powołany na stanowisko profesora Uniwersytetu Warszawskiego. Rodzina na trwałe związała się ze środowiskiem intelektualnym i artystycznym Warszawy. Kolbergowie zamieszkali w oficynie Pałacu Kazimierzowskiego, sąsiadując z Chopinami i Kazimierzem Brodzińskim.

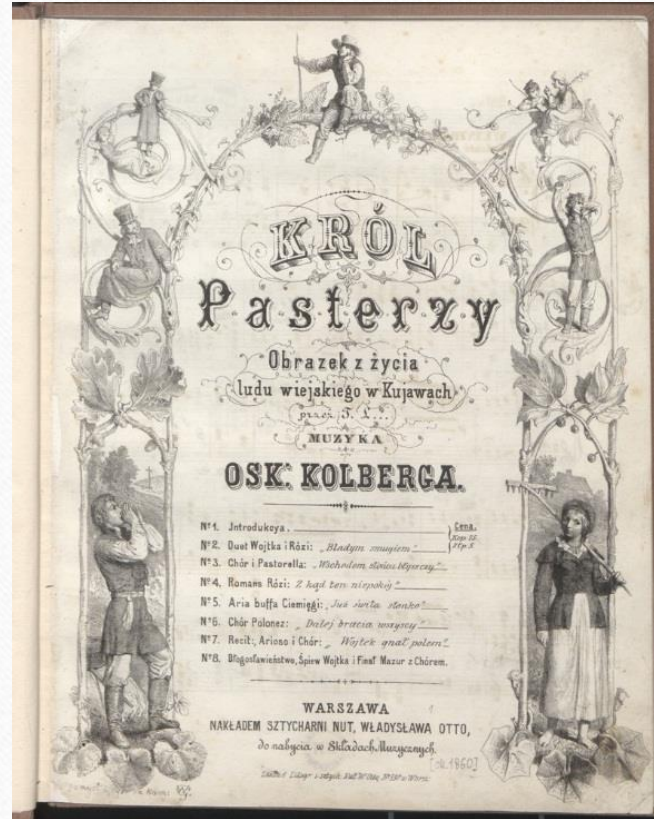
Edukacja

- W latach 1823–1830 Oskar uczęszczał do Liceum Warszawskiego, którego dyrektorem był S. B. Linde. Uczniami tej szkoły byli także dwaj jego bracia: starszy Wilhelm, przyszły inżynier, młodszy Antoni, późniejszy malarz, oraz Fryderyk Chopin.
- Równocześnie z edukacją w Liceum Oskar pobierał naukę gry na fortepianie, najpierw u T. Głogowskiego, później w latach 1824–1830 u F. Vettera, z pochodzenia Łużyczanina, a także u J. Elsnera. Rok 1830 kończy młodzińczy okres w życiu Oskara: wybucha powstanie listopadowe, a w 1831 roku umiera Juliusz Kolberg.

Kariera kompozytorska

Młody Kolberg podjął pracę urzędnika, równocześnie kontynuując w latach 1835 –1836 studia muzyczne u I. F. Dobrzyńskiego oraz u K. F. Girschnera i K. Rungenhagena w Berlinie. Po powrocie do Warszawy uczył muzyki, początkowo wiązał swoją przyszłość z karierą kompozytorską.

Oprócz liryki wokально-instrumentalnej w centrum jego zainteresowań pozostawała muzyka fortepianowa. Szczególne znaczenie mają jego mazurki i kujawiaki, nawiązujące do motywów ludowych, ujęte we wczesnoromantycznym stylu „brillant”. W roku 1853 odbyła się premiera jego opery *Król pasterzy*. Z czasem Kolberg zarzucił twórczość kompozytorską i skierował swoje zainteresowania wyłącznie w stronę dokumentowania **folkloru**.

folklor

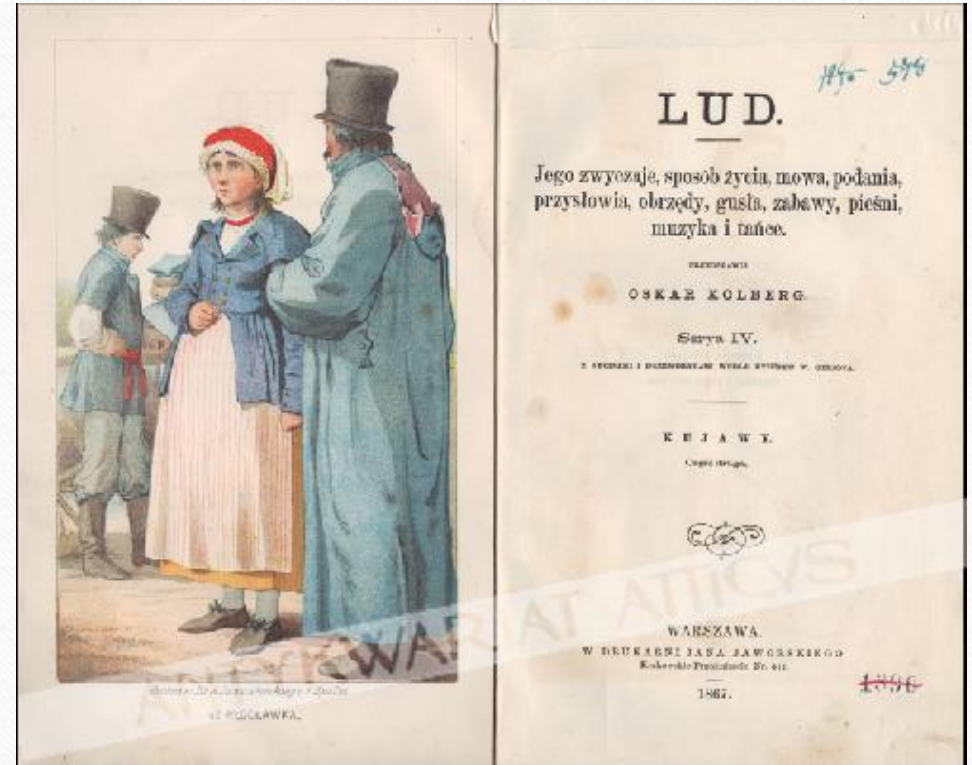
Już pod koniec lat trzydziestych zaczął zapisywać pieśni i melodie ludowe. Pierwsze wyprawy w okolice Warszawy odbywał w gronie literatów, malarzy, muzyków, m. in. J. Konopki, E. Jenikego, T. Lenartowicza, L. Norwida, W. Gersona, A. Kolberga. Do roku 1840 zgromadził kilkaset zapisów pieśni. W latach 40-tych wydał też pierwsze zbiory pieśni ludowych przeznaczonych do śpiewu.

folklor

W roku 1857 wydał *Pieśni ludu polskiego*, zawierające ponad 400 ballad i tyleż melodii tanecznych. Zbiór ten, w którym muzyka ludowa podana była w formie autentycznej, bez opracowania harmonicznego, został już ówczesnie bardzo wysoko oceniony. Kolberg planował wydawanie dalszych tomów pieśni, ale w 1865 roku opracował i zaczął realizować wielki plan zebrania źródeł dla nowej dziedziny nauki – etnografii.

W tym samym roku ukazała się pierwsza część jego dzieła *Lud. Jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusta, zabawy, pieśni, muzyka i tańce. Seria I. Sandomierskie*. Odtąd konsekwentnie realizował tę nową koncepcję poprzez serie monografii regionalnych, tworzących w sumie obraz XIX-wiecznej kultury ludowej.

O S K A R   K O L B E R G

SANDOMIERSKIE
SUPLEMENT DO TOMU 2

INSTYTUT im. OSKARA KOLBERGA
Poznań 2001

folklor

W latach 1867–1869 wydał *Kujawy* jako serię III i IV *Ludu*, traktując tym samym *Pieśni ludu polskiego* z 1857 roku jako serię I i *Sandomierskie* jako serię II swego dzieła. Bezskutecznie szukał jednak wsparcia finansowego dla swego przedsięwzięcia. Brak materialnego poparcia dla edycji, sytuacja polityczna w Królestwie po powstaniu styczniowym oraz obietnica subwencji ze strony Krakowskiego Towarzystwa Naukowego skłoniły Kolberga do opuszczenia na zawsze Warszawy w roku 1871.

Kraków

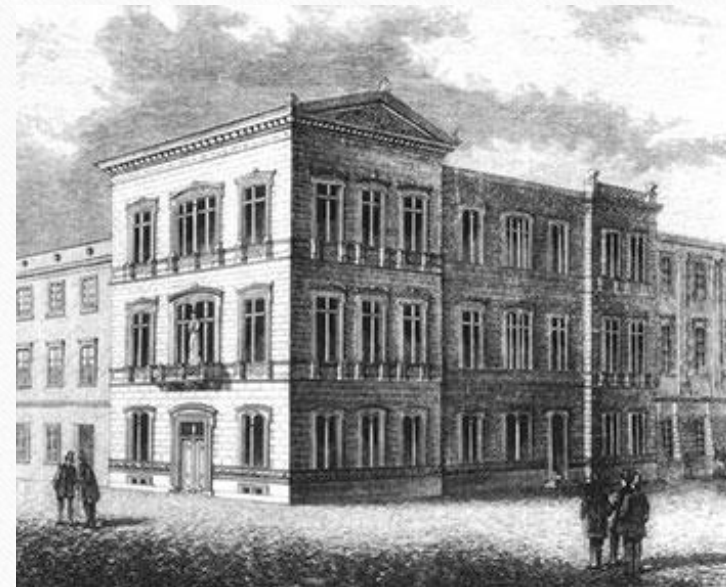
Oskar Kolberg zamieszkał pod Krakowem, najpierw w Mogilanach, u przyjaciela, towarzysza pierwszych wędrówek, Józefa Konopki, a następnie w Modlnicy we dworze Juliana, brata Józefa. Bliskość Krakowa, związek z jego środowiskiem naukowym, uzyskanie przez Galicję autonomii także w sferze nauki i kultury, stwarzały znacznie lepsze możliwości pracy, niż te, na które pozwalała sytuacja w zaborze rosyjskim.

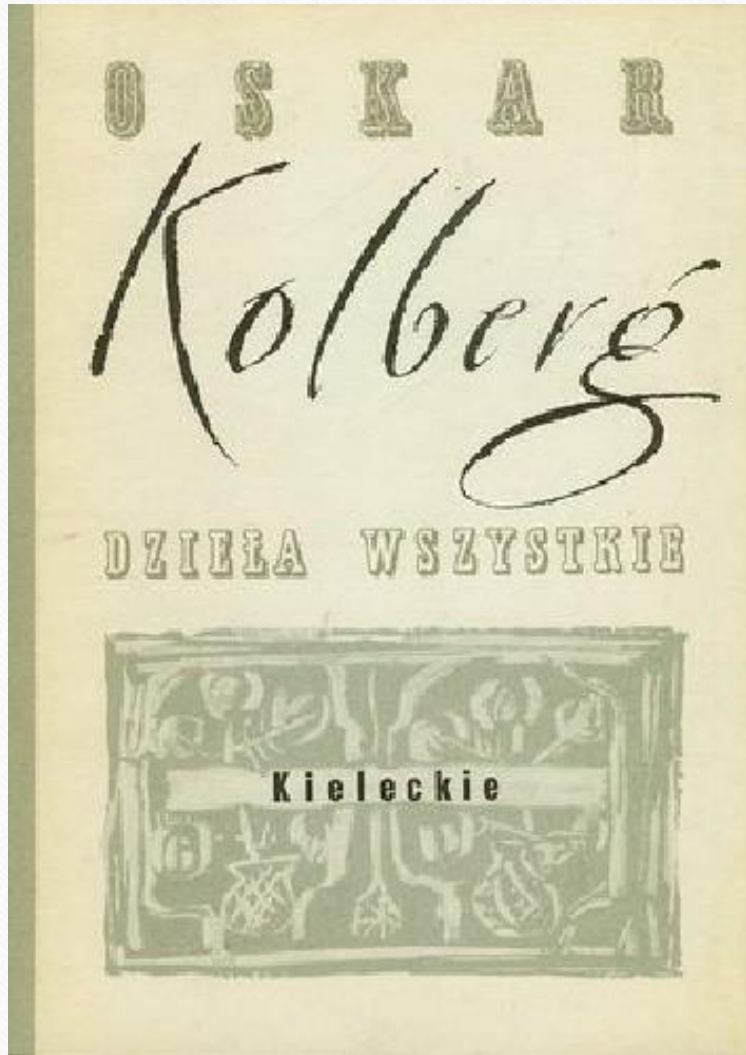

Badania

W 1873 roku Kolberg został członkiem korespondentem Akademii Umiejętności, a następnie przewodniczącym Sekcji Etnologicznej Komisji Antropologicznej Akademii. W roku 1878 udał się na światową wystawę do Paryża. Za swe wydawnictwa, eksponowane w dziale etnograficznym pawilonu austriackiego, otrzymał brązowy medal. Był jednym z patronów naukowych zorganizowanej w 1880 roku Wystawy Etnograficznej w Kołomyi.

Był to okres intensywnych badań w terenie oraz pracy naukowej i edytorskiej. Prowadził badania w Wielkopolsce i na Pomorzu, a także w całym zaborze austriackim od Małopolski po Podole i Pokucie (nie mógł jednak przekroczyć granic Królestwa Polskiego). Podczas pobytu w Modlnicy ukazały się kolejne tomy *Ludu*, m. in. *Krakowskie* (seria V–VIII), *Wielkie Księstwo Poznańskie* (seria IX–XV) i *Lubelskie* (seria XVI–XVII), współfinansowane przez Akademię Umiejętności.

Badania

W Modlnicy Kolberg mieszkał do jesieni 1884 roku, skąd przeniósł się do Krakowa, gdzie żył i pracował w warunkach niezwykle skromnych. Ostatnią podróż badawczą odbył w roku 1885 w Sanockie i Przemyskie. W latach 1885–1890 opublikował monografie:

- *Kieleckie* (seria XVIII–XIX),
- *Radomskie* (seria XX–XXI), *Łęczyckie* (seria XXII),
- *Mazowsze* (seria XXIV–XXVIII) i
- *Pokucie* (seria XXIX–XXXII),
- a także pierwszą część *Kaliskiego* (seria XXIII) i
- *Chelmskiego* (seria XXXIII).

Schyłek życia

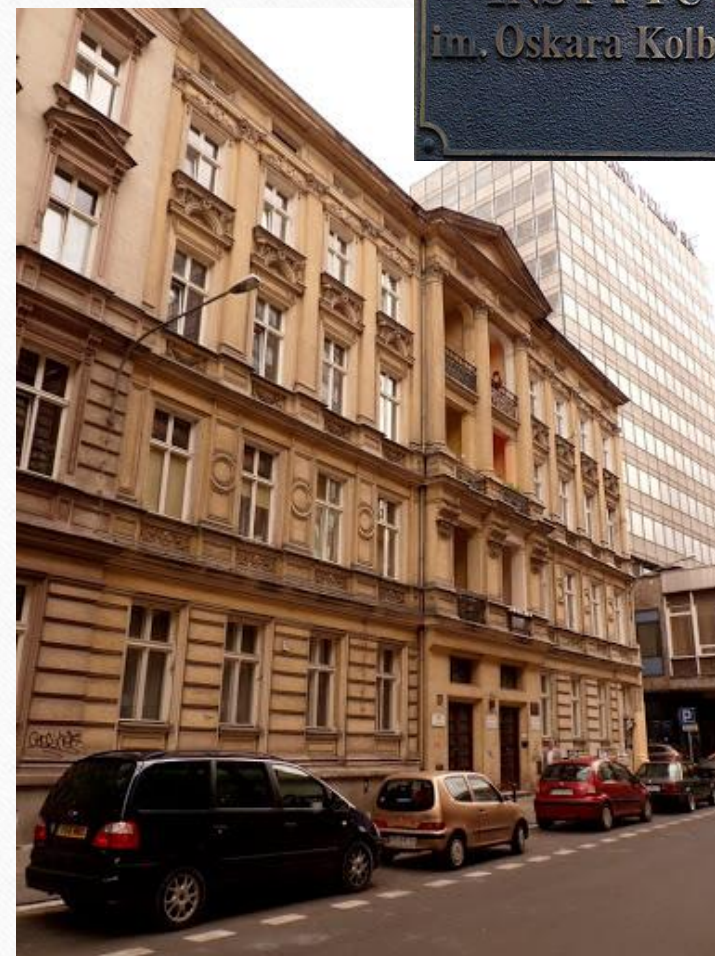
31 maja 1889 roku Oskar Kolberg obchodził jubileusz pięćdziesięciolecia pracy zorganizowany przez krakowskie środowisko naukowe i artystyczne. W lipcu tegoż roku zamieszkał w domu swego przyjaciela, a później wykonawcy testamentu, Izydora Kopernickiego.

Zmarł 3 czerwca 1890 roku, pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Po śmierci Kolberga z pozostawionych przez niego materiałów Kopernicki zdażył wydać drugą część *Chełmskiego* (seria XXXIV) i *Przemyskie* (seria XXXV). Na początku XX-go wieku J. Tretiak wydał jeszcze *Wołyń* (1907), a S. Udziela *Górny Śląsk* (1906) i *Tarnów. Rzeszów* (1910). Reszta materiałów pozostała w rękopisach aż do podjęcia edycji *Dzieł wszystkich* Oskara Kolberga.

Zarówno opublikowane przez Kolberga tomy jego *Ludu* i *Obrazów etnograficznych*, jak i pozostawione w manuskryptach materiały, stanowią bezcenne źródło do dziejów kultury narodowej.

Opracowaniem i wydaniem tej spuścizny zajmuje się Instytut im. Oskara Kolberga w Poznaniu. Dotychczas ukazało się 85 tomów *Dzieł wszystkich*.

Linki:

https://www.youtube.com/watch?v=zAke5mBvdb0&ab_channel=MonikaBubniak

https://www.youtube.com/watch?v=jaeON5CiMLA&ab_channel=AntoniPilch

https://www.youtube.com/watch?v=x75NT3Kt7gE&ab_channel=JaworPolny

https://www.youtube.com/watch?v=6LVGW5V0H_Q&ab_channel=AntoniPilch